ПРОПОЗИЦІЇ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ПРОЕКТУ ІННОВАЦІЙНОГО КОДЕКСУ В КОНТЕКСТІ ТРЕНДУ ПРАВОВОГО УРЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Стріжкова Алла Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України

This article is devoted to analyze key points of the Innovative Code Project of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine. This project was designed for a comprehensive settlement of the sphere of innovative development of the economy; however, over the 7 years since its inception, a global trend of virtualization or digitalization of the infrastructure of the economy has emerged, which has already brought significant changes to civil, economic, administrative legislation, and continues to change various relations what must be considered in the modern lawmaking process.

Keywords: digitalization, virtualization, Innovative Code project, legal regulation.

Работа посвящена анализу ключевых положений проекта Инновационного кодекса НИИ правового обеспечения инновационного развития НАПрН Украины. Этот проект был рассчитан на всестороннее урегулирование сферы инновационного развития экономики, однако, за 7 лет с момента его создания появился глобальный тренд виртуализации или цифровизации инфраструктуры экономики, который уже привнес существенные изменения в гражданское, хозяйственное, административное законодательство, и дальше продолжает изменять различные отношения, что необходимо учитывать в современном процессе законотворчества.

Ключевые слова: цифровизация, виртуализация, проект Инновационного кодекса, правовое регулирование.

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку Національної академії правових наук України 2012 року вперше в Україні підготував проект Інноваційного ко-

дексу України. Цей проект був розроблений широким колективом високопрофесійних авторів із різних галузей права та економіки з метою якомога глибше та різнобічно охопити усі аспекти, потрібні для здорового, ефективного та відповідного вимогам сучасності інноваційного розвитку економіки України. Звичайно, як будь-який кодифікований акт цей проект був розрахований також на гармонізацію правових норм, щоб ліквідувати їх можливу неузгодженість та прогалини у регулюванні інноваційних та пов'язаних з ними відносин, закріпити єдині підходи до розуміння інновацій, інноваційного процесу загалом (які розглядалися, наприклад, С. В. Глібком [1, с. 42]), трансферу технологій (проблемні аспекти якого досліджуються Є. А. Новіковим [5]) тощо.

Така ситуація спостерігається зараз в Україні, коли сферу розвитку інноватики регулюють різні закони, прийняті в різний час і з недостатнім урахуванням концепцій, закладених у попередніх законах. Особливо гостра ця проблема помітна у підзаконних нормативно-правових актах, стратегіях та концепціях розвитку інновацій, які повинні повністю відповідати термінології та загальним концептуальним позиціям щодо суб'єктного складу відповідних відносин, розуміння інноваційного процесу тощо, але виявляється навпаки: підзаконними актами вносяться нові, неузгоджені з термінологією законів, дефініції, які інколи підміняють, інколи змінюють уже існуючі на рівні законів та більш усталені у практиці вживання поняття, процедури, критерії та ін.

Останніми роками як європейським, так і світовим трендом стала віртуалізація або цифровізація інфраструктури економіки, яка все глибше проникає в більшість галузей народного господарства, наскрізь їх пронизуючи та певним чином модернізуючи. Більше того, і надалі ЄС бачить одним із основних напрямів розвитку науки та інновацій саме віртуалізацію, принаймні, до кінця 2027 року, допоки діятиме нова Рамкова програма досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (2021 – 2027 рр.) та програма Європейського Парламенту і Ради Європейського Союзу «Цифрова Європа» (англ. "Digital Europe programme" 2021 – 2027). Відповідно, можна зробити висновок, що для Європейського Союзу цифрові технології, штучний інтелект і

робототехніка, Інтернет наступного покоління, високопродуктивні обчислення та великі дані (англ. "high performance computing and Big Data") як найбільш вагомі та популярні цифрові технології становлять напрямки особливого інтересу не тільки зараз, а і у стратегічній перспективі.

Європейські напрямки розвитку досліджень та перспективних законодавчих змін тим паче для України повинні бути орієнтиром, якщо врахувати взяті Україною на себе зобов'язання відповідно до Угоди про асоціацію 2014 року імплементувати відповідні положення acquis communautaire ЄС до свого законодавства у різних сферах. А стосовно саме розвитку віртуалізації (діджиталізації) інфраструктури економіки згідно з положеннями ст. 390 Угоди про асоціацію «співробітництво має на меті імплементацію національних стратегій інформаційного суспільства, розвиток всеохоплюючої нормативно-правової бази для електронних комунікацій та розширення участі України у дослідній діяльності ЄС у сфері ІКТ» [2]. Стосовно інноваційної діяльності загалом Угода про асоціацію безпосередньо не передбачає зобов'язань щодо уніфікації розуміння концептуальних положень та тим паче процедурних норм, що поки що залишає можливість відстоювати базову позицію проекту Інноваційного кодексу – вузьке розуміння інновації з вимогами новизни або суттєвого покращення продукту на ринку завдяки закладенню в основу інновації нового об'єкту права інтелектуальної власності. В ЄС же поширений широкий підхід більш вільного трактування інновації без особливих вимог щодо критеріїв новизни і обов'язкового використання в основі інновації об'єктів права інтелектуальної власності.

Інтеграція України до Європейського дослідницького простору (ERA) за допомогою розробки та прийняття Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору [3] передбачає тісну співпрацю у різних сферах наукової та науково-технічної діяльності з визначенням 6 пріоритетів (ефективність національної дослідницької системи; спільне вирішення проблем, зумовлених глобальними викликами і оптимальне використання державних інвестицій у дослідницькі інфраструктури; вільний ринок праці дослідників; гендерна рівність і комплексний гендерний підхід у сфері

науки; трансфер наукових знань, відкрита наука та цифрові інновації; міжнародне співробітництво). Забезпечується така усебічна співпраця нормативно-правовою основою не тільки Угоди про асоціацію, а й цілим комплексом двосторонніх міжнародних договорів, наприклад: Угода між Україною та ЄС про наукове і технологічне співробітництво, підписана 2002 р., Угода між Україною та Європейською організацією ядерних досліджень (CERN) 2013 р., Угода між Україною та ЄС про участь України у програмі ЄС Горизонт 2020 – Рамковій програмі з досліджень та інновацій 2015 р., Угода між Урядом України та Європейським співтовариством з атомної енергії про наукову і технологічну співпрацю та асоційовану участь України у Програмі наукових досліджень та навчання Євратом (2014–2018), підписана 2016 р.

Тим паче, за останні кілька років спеціальне законодавство України почало фрагментарне регулювання відносин, які підпадають під віртуалізацію (цифровізацію). Помітний розвиток концепції електронного урядування, що передбачає, inter alia, якісне, швидке і ефективне надання адміністративних послуг в електронному вигляді для широкого кола суб'єктів, у тому числі суб'єктів господарської діяльності, що досліджується В.П. Кохан [4], з'явився профільний закон «Про електронну комерцію», «Про електронні довірчі послуги», оновилося законодавство про освіту та вищу освіту, про наукову та науково-технічну діяльність новими редакціями відповідних законів. Крім того, приймаються багато підзаконних нормативно-правових актів, починаючи зі Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015, Стратегії реформування державного управління України на 2016-2020 рр., затвердженої розпорядженням КМУ від 24 червня 2016 р. № 474-р та низки інших актів. Відповідно, при оновленні проекту Інноваційного кодексу України необхідно врахувати низку вже діючих правових норм, які потенційно здатні впливати на розвиток інноваційних відносин, та виробити єдині уніфіковані концептуальні підходи до розуміння основоположних явищ та процесів інноватики.

Враховуючи зазначене вище, необхідно у проекті кодексу, який

покликаний регулювати найбільш динамічну, проривну сферу розвитку – інноваційну, обов'язково враховувати наступні тренди: 1) оновлення законодавства відповідно до acquis communautaire ЄС та 2) віртуалізації інфраструктури національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глібко С. В. Питання функціонального забезпечення інноваційного процесу: господарсько-правовий аспект. *Правова наука та інноваційна діяльність в умовах євроінтеграційних процесів*: зб. матеріалів круглого столу (м. Харків, 8 черв. 2018 р.). Харків: Право, 2018. С. 42–43.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

3. Дорожня карта інтеграції України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), схвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України (протокол від 22.03.2018 № 3/1-7). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/2018/05/1-dorozhnya-karta-integratsii-ukraini-do-evro.pdf.

4. Кохан В. П., Єгорова-Луценко Т. П. Стан розвитку електронних адміністративних послуг: Огляд впровадження на державному рівні. *Право та інноваційне суспільство: електронне наукове видання.* 2018. № 2(11). С. 37–48. URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/Kokhan_Egorova-Lutcenko11.pdf.

5. Новіков Є. А. Організація діяльності мереж трансферу технологій в ЄС та Україні: порівняльно-правовий аспект. *Часопис Київського університету права.* Вип. 3. 2017. С. 286–290.